

Karel van Habsburg

Karel van Habsburg, koning van Spanje

Jan Van Battel

S0010

1517-1518

Jan Van Battel maakte dit schilderij voor de rentmeesterskamer van het stadhuis te Mechelen in 1517, het jaar dat hertog Karel, de latere keizer Karel V, koning werd van Spanje. Het heeft bijgevolg een grote ijkwaarde. Omdat Karel V wordt voorgesteld te midden van de schilden van de landen waarover hij regeerde en later zal regeren, behoort dit werk tot het collectieve geheugen. De triptiek kan gediend hebben als vademecum bij het identificeren van officiële zegels en stukken uit zijn imperium, of kan dienst gedaan hebben als gerechtigheidsstafereel, opgehangen in de schepenkamer, waarbij recht werd gesproken in aanwezigheid van de afbeelding van de vorst als voorbeeldfiguur van opperste gerechtigheid.



De dubbele cirkel waarin het tafereel in het middenpaneel is gevat, doet denken aan een majesteitszegel. De voorstelling sluit aan bij een traditie van genealogische portretten in het Habsburgse huis. Nieuw is de opstelling van de vorst in een vergroot wapenzegel, waarvan Van Battel reeds in 1516 het patroon van het zegel en tegenzegel had ontworpen. Deze

voorstelling sluit aan bij de vroegere troonzegels van de Duitse keizers en bij die van Filips de Schone in 1504, wat de schakelfunctie van het werk onderstreept. Daarenboven was het portretmedaillon één van de vondsten van de renaissance. Het was gebruikelijk dat prominente figuren en families speciale penningen hadden, een klassiek element overgenomen uit de Oudheid. Portretmedaillons werden vooral gebruikt om te pronken, om ruimtes te personaliseren en te wijzen op de hoge kwaliteiten van de gastheer.

Dat het paneel een bijzonder artistieke waarde heeft, blijkt o.m. uit de brede gouden omlijsting tegen gemarbreerde rand. De schilden in donkere tinten van grijs en rood zijn geplaatst tegen een donkere achtergrond, waardoor het goud volledig tot zijn recht komt. Het gebruik van goud in de ornamentiek van de panelen, vooral in het middenpaneel verwijst naar de macht en de rijkdom van de vorst, in een rijk waar de zon nooit onderging.

Op het middenpaneel is Karel van Habsburg in een medaillon tronend voorgesteld. Op de zijluiken staan de wapenschilden van de landen, provincies en steden die behoren (of later zullen behoren) tot zijn rijk. Van dit triptiek bestaat in het Historisches Museum te Berlijn een tweede, later exemplaar daterend van na zijn verkiezing tot Rooms-keizer, waarop Karel met baard wordt afgebeeld.

